

Oponentský posudek disertační práce

Autor disertační práce: Ing. Břetislav Tureček

Název práce: **Vnímání Západu šíitskými obyvateli Blízkého východu**

Oponent: doc. JUDr. PhDr. Marek Čejka, Ph.D.

Oponentovo pracoviště: Katedra bezpečnosti a práva – AMBIS vysoká škola

Struktura posudku:

1. Komentář ke struktuře práce

Disertační práce Břetislava Turečka zkoumá z kulturně-antropologické perspektivy pohledy šíitských obyvatel Blízkého východu vůči Západu. Text vychází z teoretických základů tzv. „okcidentalismu“ jako zpětné reflexe pojmu „orientalismus“ rozpracovaná hlavně díly E. Saida a jeho následníků a dále pak z íránského konceptu *gharbzadegi* (tj. kritický koncept „westernizace“ či otevřeně negativní kritika Západu, tzv. „westoxifikace“).

Celkově téma Tureček mapuje prostřednictvím tří případových studií:

- Pohledy šíitských duchovních a obyčejných věřících na Západ,
- šíitský extrémní rituál *tatbír* jako vyjádření obrany proti nevěřícím,
- atentát Spojených států na íránského generála Solejmáního a jeho náboženské důsledky.

Autor disertační práce aplikoval při terénních výzkumech v Íránu a Libanonu triangulační metody – rozhovory, zúčastněné pozorování a textovou analýzu – přičemž data intenzivně sbíral během dvou desetiletí v průběhu velkého počtu výzkumných cest na Blízký východ.

Oponent, který četl v minulosti četl mnohé Turečkovy publikované texty, byl zvědav, jakým způsobem propojí svůj velmi čtivý a zároveň do hloubky jdoucí novinářský styl s teoretičtějším pojetím textu. Mám za to, že se mu to povedlo jak co do struktury textu, která je přehledná a logická, tak i do obsahu (viz níže).

2. Připomínky k obsahu

Turečkova disertační práce dobře ilustruje, že převládající postoje v šíitském prostředí Blízkého východu jsou dnes utvářeny mnohem více geopolitickými situacemi a mezinárodními vztahy, než teologickými kontexty nebo vztahem mezi islámem a křesťanstvím. Vedle této hlavní linie práce se autor pak věnuje i teoretickým a praktickým otázkám kulturně-antropologického výzkumu na Blízkém východě.

Celkově se jedná o zdařilý akademický text, který je navíc skrze autorovy bohaté novinářské zkušenosti i čtivý.

Při jeho pročítání mě vyvstaly na mysli některé dílčí otázky, na které jsem nenašel v textu přímou odpověď. Souvisely by nejspíš s kapitolou: „Okcidentalismus – šíitsko-iránská verze“. Zde mohl autor detailněji diskutovat šíitsko/iránský pohled na židy, neboť ti jsou na jedné straně po tisíce let součástí perské/iránské společnosti. Zároveň však vymezování se vůči „Židovského státu“ bylo hlavně v dobách, kdy autor prováděl výzkumy na Blízkém východě, naprosto formativní. Jsou iránsko/šíitskými koncepcemi vnímání odlišně židé v iránské minulosti a současnosti, respektive jsou výrazněji odlišování iránsktí a západní židé, např. z pohledu vztahu vůči sionistickému hnutí a Izraeli? Jsou v současných diskurzech iránsktí židé – třeba i účelovou deformací/propagandou během existence Íránské republiky či moderního vývoje Iráku a Libanonu – více než dříve vnímání režimy/společnostmi jako západní/sionistický element?

Další otázka se týká globálně velmi známých pojmů iránsko-šíitských politických diskurzů při pohledu na Západ. Jsou jimi „Velký Satan“ (USA) a „Malý Satan“ (Izrael). Přestože si autor vybral k analýze jiné fenomény, očekával jsem, že se jich alespoň okrajově dotkne.

Jsem si samozřejmě vědom ohromné komplexnosti tématu a výše uvedené nedostatky považuji pouze za drobnou výtku, kterou může autor více pojednat při obhajobě.

3. *Jazyková a grafická úroveň*

Jazyková i grafická úroveň práce je na slušné úrovni. Výběr literatury – včetně zahraničních zdrojů v perštině a arabštině – je velmi dobrý. Skvělým doplněním je i obrazová příloha sestávající se hlavně z autorových fotografií, která mj. iluminují jeho autentickou znalost zkoumané problematiky. Zde jen dvě marginální upřesňující poznámky. Str. 44: V češtině se používá výraz „kvietismus – kvietisté“. Název subkapitoly „Uplatňování v mezinárodní politice“ na str. 49 mohl být definován přesněji.

4. *Otázky k obhajobě*

Doporučuji zodpovědět jednak dotazy nastíněné výše v části 2 posudku. Dále by oponent rád znal autorův pohled ještě na následující dotaz:

- V západním světě zaujímá z pohledu iránského režimu jisté osobité postavení Francie, což je dáno nejen historicky velmi dobrými vztahy, ale do určité míry i skutečností, že poskytla zakladateli Islámské republiky ajatolláhu Chomejnímu důležitý azyl v předvečer islámské revoluce v roce 1979. Dokonce někteří francouzští intelektuálové – např. Michel Foucault – tehdy vyjadřovali jisté okouzlení projektem a étosem islámské revoluce. Pokračuje debata francouzských a iránských intelektuálů, orientalistů či teologů do dnešních dnů? Hraje v iránsko-šíitském okcidentalismu Francie nějakou specifickou roli, která ji výrazněji odlišuje od USA, Velké Británie a Izraele?

Celkové zhodnocení:

Autor ve své disertační práci **prokázal** schopnost samostatné tvůrčí práce v daném oboru na velmi vysoké úrovni.

Práce **splňuje** požadavky standardně kladené na disertační práce v daném oboru.

Práci **doporučuji** v rámci disertačního řízení k obhajobě.

Marek Čejka

V Brně, 15. 1. 2024